IN1140: Introduksjon til språkteknologi

Forelesning #13

Lilja Øvrelid

Universitetet i Oslo

24 november 2021

Tema for i dag

I dag

- Gjennomgang av digital prøveeksamen
- Obligkonkurranse

Eksamen

- 29 november kl 09:00
- 4 timers hjemmeeksamen i Inspera
- Trøsterunde på Zoom
- *Alle hjelpemidler er tillatt (lærebok, nettressurser, notater osv.) Det er ikke tillatt å samarbeide eller kommunisere med andre under eksamen om oppgavene.*

Prøveeksamen

Oppgave 1

Du vil kjøpe en togreise fra Oslo S til Bodø. Du er fleksibel når det gjelder dato, så lenge det er før (men ikke inkludert) 01.02.2021. Du vil ha en billett som koster maks 1999kr, og vil reise fra Oslo S tidligst kl. 08:00 og seinest kl. 22:00. Du ønsker også å se prisene for både Standard og Premium billetter.

Prøveeksamen

Oppgave 1

Skriv et regulært utrykk som fanger resultatene av søket ditt slik at resultatene alltid er skrevet i følgende format:

```
ukedag dag måned år–nylinje–
prisklasse tid billettype
```

Prøveeksamen

Oppgave 1

`ukedag dag måned år`–nylinje–
`prisklasse tid billettype`
Merk følgende formateringer:

- dag skal være melllom 01 og 31.
- måned skal være november, desember, og januar.
- år skal være 2020 eller 2021.
- prisene skal være mellom 1 og 1999 kroner. Merk at prisen kan bli skrevet som kr eller nok
- klokkeslett skal alltid starte med kl. og være mellom 08 og 22. Minutter skal være mellom 00 og 59. Klokkeslett skal være skrevet som kl. mellomrom time:minutter.
- billettype skal være enten Standard eller Premium.
- det er mellomrom mellom hver element, utenom etter år, der skal det være ny linje.

Prøveeksamen

Oppgave 1

For eksempel skal følgende strenger gjenkjennes av ditt regulære utrykk:

1. `mandag 01 desember 2020`
   `299kr kl.  09:30 Standard`
2. `fredag 21 januar 2021`
   `1199kr kl.  21:30 Premium`
3. `torsdag 31 januar 2021`
   `1999nok kl.  22:00 Standard`

Prøveeksamen

Oppgave 1

Men følgende strenger skal ikke gjenkjennes:

1. `lørdag 01 februar 2021`
   `299kr kl.  20:30 Standard`
2. `søndag 01 desember 2020`
   `2299kr kl.  09:30 Standard`
3. `tirsdag 31 januar 2021`
   `1999nok kl.  22:01 Standard`
4. `fredag 21 januar 2021`
   `1199kr kl.21:30 Flex`

Prøveeksamen

Oppgave 1

Løsningsforslag:

```
regex = r'(man|tir|ons|tors|fre|lør|søn)dag\s((0[1-9]|[12][0-9]|3[01])\s
(desember\s2020|januar\s2021)|(0[1-9]|[12][1-9]|30)\snovember\s2020)\n
([1-9][0-9]{0,2}|1[1-9][0-9]{0,2})(kr|nok)\skl\.\s
(((0[8-9]|1[0-9]|2[0-1]):[0-5][0-9])|22:00)\s(Standard|Premium)'
```

Prøveeksamen

Oppgave 2

Ta utgangspunkt i følgende tekst og besvar spørsmålene under:

`Det var en gang en far som het snekker Andersen, og han hadde mange unger slik som farer bruker å ha, og så var det en julekveld at han lista seg ut mens ungene og fru snekker Andersen satt og knekte nøtter for å spise filipine. Han skulle nedi vedskjulet sitt for der hang det en julenissedrakt, og på ei kjelke lå det en stor sekk med julegaver. Så tok snekker Andersen på seg julenissedrakten og dro kjelken med julegavesekken ut på gardsplassen.`

1. Finn to eksempler på bøyning i teksten. Hvilken kategori er ordene bøyd for?
2. Finner du noen eksempler på orddanning (avledning eller sammensetning)? Illustrér med eksempler.

Prøveeksamen

s

Eksempelsvar

1. Noen eksempler på bøyning er feks substantivet “unge” som er bøyd for ubestemt flertall “unge+er” og bestemt flertall “unge+ene”. Andre eksempler: “lista” preteritumsformen av “liste”, “farer” ubestemt flertall av “far”, “julegavesekken” bestemt form av “julegavesekk”.
2. Det er flere eksempler på sammensetninger i teksten, eksempelvis “julegavesekken” eller “julenissedrakt”.

Prøveeksamen

Oppgave 3

Denne oppgaven omhandler ordklassekriterier. Ta utgangspunkt i teksten fra forrige oppgave:
Besvar følgende spørsmål:

1. Gi en kort beskrivelse av de tre vanligste kriteriene for tildeling av ordklasse.
2. Ta deretter for deg teksten om snekker Andersen og vis hvordan du kan benytte de tre kriteriene for å tildele ordklasse til to ulike ord hentet fra teksten.

Prøveeksamen

1) Eksempelsvar

De tre ordklassekriteriene er som følger:

- formelle (morfologiske) kriteriet: hvordan bøyes ordet?
- funksjonelle (syntaktiske) kriteriet: hvordan kombineres ordet med andre ord?
- betydningsmessige (semantiske) kriteriet: hva betyr ordet?

Prøveeksamen

2) Eksempelsvar

- "unger"
  - formelt: bøyd med flertallsendelse -er, kan bøyes for bestemthet "ungene"
  - funksjonelt: forekommer etter determinativ "mange unger", eller "mange bråkete unger"
  - betydning: levende vesen

  $\rightarrow$ alle kriteriene peker i retning SUBSTANTIV
- "knekte"
  - formelt: bøyes i fortid: "knekker - knekte"
  - funksjonelt: fungerer som predikat, feks "de knekte nøtter"
  - betydning: betegner en handling

  $\rightarrow$ alle kriteriene peker i retning VERB
- "ei"
  - formelt: bøyes ifht kjønn ei/en/et
  - funksjonelt: bestemmer til substantiv "ei kjelke"
  - betydning: bestemmer substantivets referanse

  $\rightarrow$ alle kriteriene peker i retning DETERMINATIV

Oppgave 4

Under ser du en liten kontekstfri grammatikk for norsk:

```
S -> NP VP
VP -> V
VP -> V NP
NP -> julenissen, snekkeren, ungene, kjelken
V -> danset, snekret, så, trakk
```

Grammatikken er langt fra noen komplett grammatikk for norsk. Gi ett eksempel på en grammatisk, norsk setning som ikke gis noen analyse av denne grammatikken, samt ett eksempel på en ugrammatisk setning som gis en analyse.

Prøveeksamen

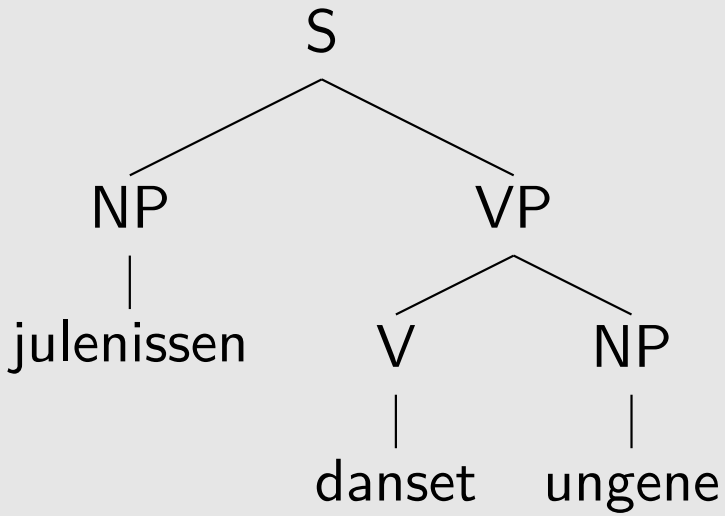
Eksempelsvar

```
S -> NP VP
VP -> V
VP -> V NP
NP -> julenissen, snekkeren, ungene, kjelken
V -> danset, snekret, så, trakk
```

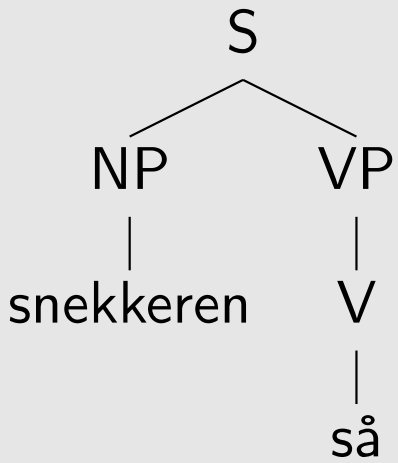
En grammatisk setning som ikke gis en analyse vil feks være “julenissen tror at ungene danset” eller “en julenisse danset”
En ugrammatisk setning som gis en analyse kan feks være “julenissen danset ungene”, eller “snekkeren så”

Oppgave 5

Last opp det syntaktiske treet som grammatikken tildeler den ugrammatiske setningen fra forrige oppgave.

eller

Oppgave 6

Gitt den samme grammatikken som tidligere (gjentatt under):

```
S -> NP VP
VP -> V
VP -> V NP
NP -> julenissen, snekkeren, ungene, kjelken
V -> danset, snekret, så, trakk
```

ønsker vi å kunne gi en analyse av følgende setninger:

julenissen og snekkeren snekret
julenissen og snekkeren trakk kjelken og ungene
julenissen og snekkeren og ungene danset
julenissen og snekkeren og ungene og kjelken danset

Hvordan kan vi utvide grammatikken vår slik at disse gis en analyse? Du skal her benytte deg av en rekursiv regel som lar deg analysere NP'er av uviss lengde (i tillegg til eventuelle leksikale regler).

Prøveeksamen

Eksempelsvar

Vi legger til følgende regler:

```
NP -> NP C NP
C -> og
```

Prøveeksamen

Oppgave 7

Vi vil at grammatikken vår videre skal kunne gi en analyse for setninger som:

snekkeren snekret på julaften
snekkeren trakk kjelken på julaften
snekkeren danset på stuegulvet på julaften

Hvordan vil du utvide grammatikken for å få til dette? Husk å angi både syntaktiske og leksikalske regler.

Prøveeksamen

Eksempelsvar

Vi legger til preposisjonsfraser i VP

```
VP -> VP PP
PP -> P NP
P -> på
NP -> stuegulvet, julaften
```

Prøveeksamen

Oppgave 8

Flertydighet er en egenskap som kjennetegner naturlige språk på alle lingvistiske nivåer.

1. Diskutér denne påstanden og illustrér med eksempler.
2. Hvordan kan vi håndtere flertydighet i språkteknologi? Ta utgangspunkt i én språkteknologisk oppgave og utdyp svaret ditt.

Prøveeksamen

Eksempelsvar

1. Vi finner flertydighet på alle lingvistiske nivåer, eksempelvis kan ett ord ha flere mulige ordklasser. Det norske ordet “rett” feks kan ha ordklassene substantiv, adjektiv og verb. Med ulik ordklasse kommer også ulik betydning, og det samme ordet “rett” vil ha en rekke betydninger, eksempelvis (og oversatt til engelsk for å illustrere) “straight”, “court”, “correct”.
   I naturlige språk finner vi også syntaktisk flertydighet, dvs at én og samme setning vil kunne gi opphav til flere syntaktiske analyser. Et eksempel på dette er “Jenta så mannen med teleskopet”, der setningen kan gis en tolkning som tilsvarer at mannen blir sett gjennom teleskopet, alternativt at mannen bærer et teleskop og disse to tolkningene vil gis ulik syntaktisk analyse.

Prøveeksamen

Eksempelsvar

2. Alle språkteknologiske oppgaver må håndtere flertydighet. Vi skal her ta utgangspunkt Word Sense Disambiguation som har som mål å entydiggjøre ordbetydning. Statistiske metoder brukes i utstrakt grad for å håndtere flertydighet i dag og her vil man kunne tildele ulik sannsynlighet til ulike betydninger basert på modeller trent på treningsdata, dvs data som er manuelt annotert med ordbetydning, der ordets kontekst kan tas med i modelleringen.

Oppgave 9

Ta utgangspunkt i ordet *nisse* og vis hvordan ordet kan inngå i to ulike leksikalske relasjoner. For hver av relasjonene skal du navngi relasjonen og vise ord-paret som illustrerer relasjonen.

Prøveeksamen

Oppgave 9

Ta utgangspunkt i ordet *nisse* og vis hvordan ordet kan inngå i to ulike leksikalske relasjoner. For hver av relasjonene skal du navngi relasjonen og vise ord-paret som illustrerer relasjonen.

Eksempelsvar

```
skjegg - nisse: meronymi
nisse - vesen: hyponymi
nisse - gnom: synonymi
```

Oppgave 10

1	nn	alle døma er gode
2	nn	fiskerne fekk mykje fisk i dag
3	nn	eg elskar sol og varme
4	nb	du har satt et dårlig eksempel
5	nb	jeg liker å spise kransekake
6	nb	det er ikke for mye sol
S1	?	eg åt for mykje kransekake
S2	?	eg liker kransekake

Her skal du:

1. Regne ut sannsynlighetene for de forskjellige ordene. Du trenger bare å regne ut for ordene i test-setningene. **Bruk** glatting.
2. Regne ut hvilken verdi som er størst. Blir setningene klassifisert som nynorsk eller bokmål?
3. Er klassifiseringen av setningene S1 og S2 riktig? For begge setningene? Hvis den er det, begrunn dette. Hvis ikke, forklar årsaken til feil

Prøveeksamen

Eksempelsvar

$\mathsf{P(nn)} = \frac{3}{6}$

$\mathsf{P(nb)} = \frac{3}{6}$

Prøveeksamen

Eksempelsvar

P(nn) $= \frac{3}{6}$

P(nb) $= \frac{3}{6}$

1: P(eg|nn)$= \frac{1+1}{15+30}$

P(åt|nn)$= \frac{0+1}{15+30}$

P(for|nn)$= \frac{0+1}{15+30}$

P(mykje|nn)$= \frac{1+1}{15+30}$

P(kransekake|nn)$= \frac{0+1}{15+30}$

Prøveeksamen

Eksempelsvar

P(eg|nb)= $\frac{0+1}{17+30}$

P(åt|nb)= $\frac{0+1}{17+30}$

P(for|nb)= $\frac{1+1}{17+30}$

P(mykje|nb)= $\frac{0+1}{17+30}$

P(kransekake|nb)= $\frac{1+1}{17+30}$

—

P(nn)P(S|nn) = $\frac{3}{6} * \frac{4}{45^5}$ = 0,000000011 = $1.1 * 10^{-8}$

P(nb)P(S|nb) = $\frac{3}{6} * \frac{4}{47^5}$ = 0,000000009 = $0.9 * 10^{-8}$

Blir klassifisert som nn

Eksempelsvar

2: P(eg|nn)= $\frac{1+1}{15+30}$

P(liker|nn)= $\frac{0+1}{15+30}$

P(kransekake|nn)= $\frac{0+1}{15+30}$

—

P(eg|nb)= $\frac{0+1}{17+30}$

P(liker|nb)= $\frac{1+1}{17+30}$

P(kransekake|nb)= $\frac{1+1}{17+30}$

—

P(nn)P(S|nn) = $\frac{3}{6} * \frac{2}{45^3}$ = 0,000010974 = $10.97 * 10^{-6}$

P(nb)P(S|nb) = $\frac{3}{6} * \frac{4}{47^3}$ = 0,000019264 = $19.26 * 10^{-6}$

Blir klassifisert som nb

Eksempelsvar

3: S1 er riktig klassifisert, S2 er feil klassifisert. Det er hovedsakelig pga datamangel, og at Naive Bayes er naive. Her gis det poeng for god diskusjon og argumentasjon.

Prøveeksamen

Oppgave 11

```
Jeg er kaptein Sorte Bill fra femten hundre og fjorten,
hei fadderi fadderullan dei,
en sjørøverkap'ten av den gamle gode sorten,
hei fadderi fadderullan dei.

Skuta heter Klara og er very well bekrutta
hei fadderi fadderullan dei,
Og kjent og fryktet var'a ifra Moss og til Calcutta,
hei fadderi fadderullan dei.
```

1. Hva er ord-for-ord klassifisering, så kalt BIO klassifisering, i Named Entity Recognition?
2. Du skal nå hente ut egennavn fra teksten over og klassifisere dem. Du kan her benytte deg av følgende kategorier: PER (person), ORG (organisajon), LOC (location), DT (dato), GPE (geopolitical entity) .
3. Er det noen av entitetene som ikke passer inn i noen av de oppgitte kategoriene? Hva er i såfall grunnen til det?

Prøveeksamen

Eksempelsvar

1. BIO-klassifisering: taggen indikerer om ordet befinner seg i begynnelsen(B), innenfor (I) eller utenfor (O) et egennavn, samt indikerer kategori.
2. Person: Sorte Bill
   Date: femten hundre og fjorten
   GPE: Moss
   GPE: Calcutta
3. Klara identifiseres som vanskelig men skal ikke tagges som person da den her refererer til et skip

Prøveeksamen

Oppgave 12

1. Hva er Coreference Resolution?
2. Hvorfor er det en vanskelig oppgave i språkteknologi?

Prøveeksamen

Oppgave 12

1. Hva er Coreference Resolution?
2. Hvorfor er det en vanskelig oppgave i språkteknologi?

Eksempelsvar

1. Det er å automatisk finne uttrykkene i en tekst som refererer til samme person eller ting; dvs har samme referent, f.eks. Jon sa at han ville komme; selve substantivet Jon og pronomenet han refererer til samme person, nemlig Jon.
2. Det er en vanskelig oppgave fordi ett og samme pronomen kan referere til forskjellige personer eller steder avhengig av konteksten.

Obligkonkurransen

Takk for denne gang!

